

De leerzame les

door Jan Knappe Mzn.

„BI je niet gewaerschoewd voor den ouwen Geert?” vroeg vrouw Verstraten aan haar man op een toon, die geen tegenspraak toeliet.

Ze hadden net gegeten. Maartje had de etensboel naar de keuken gebracht en samen zaten ze nog even na te praten, de baas nog met den Bijbel op zijn knieën. Ze keek naar buiten op het erf waar de kippen kokkelend in de grint scharrel- den en vroeg nog eens: „Haw' ik je oak niet voo' z'n gewaerschoewd?”..... Ze had er daarnet al over willen beginnen voor het eten, want ze was er zoo vol van, maar ze had er geen gelegenheid voor gekregen, want de meid was gelijk met den baas binnengekomen en ze wou er niet over praten waar dat „nieuwsgierige Aagje” bij was, die hoefde overal haar neus niet in te steken. Hij bleef zitten, er was een spottende tinteling in zijn oogen.

„Zei noe es wat.” Ze kwam uitdagend voor hem staan.

Zwijgend keek hij haar aan. Het was net of er in zijn oude oogen vroolijke duiveltjes dansten. Daar werd ze altijd boos om, want dan was het net of hij je voor den gek hield. En eigenlijk deed hij dat ook.

„Hou je m'n voor 't lapje?” vroeg ze verontwaardigd.

„Belneent, mar ik wachte al een half uure om va' je te vernemen wat er mit den ouwen Geert an 't handje is.” Hij grinnikte.

„Je hoef m'n niet uut te lachen!”

„Is het zoa erg, mo 'k er om gaen schreeuwe?”

Ze gaf er geen antwoord op en begon te vertellen, want het nieuws brandde haar op de tong, en och, die man..... je kon er nooit eens een verstandig woord mee praten, altijd had hij maar leut..... of er reden voor was of niet.....

„Ik wasse vanochend in den tuun en toen kwam den ouwen Geert 't hoekje van 't huus om. Ik doche in m'n eige waer mot dat op an, wat heit die hier te maeken. Ik keeke zoo es uut en weet je wat 'n deej?..... Hie gieng 't erf achter 't huus op naer 't hoenderkot. Hie deej het deurtje ope en toen gieng 'n op z'n knietjes zitte. Ik zè bie m'n eige: wat za' m'n noe beleve: hie dienkt toch niet, dat 'n in een Roamsche kerke is, want hie deej z'n hooge zieje petje oak of! Ik loe- rende zoa es deur de hegge om te kieken wat 'n uutkruumelde, want ik begreep er niks van. Hie haelende een paer proppen ouwe kranten uut z'n pette en die stak 'n in z'n zak. Ik zag 'n nog wat papier in z'n zak frommele en toen kreeg

ik het in de gaeten, oor. Hie deej eitjes in z'n pette, zeker wel een stik of zesse, en toen deej 'n die weer verzichtig op z'n hoad... Wel joe ouwe smeerjanus, doch' ik bie m'n eige, en ik woue d'r direkt opan vliege, mar ik zè: nee, doet dat niet, want je weet nooit es, zukke lui, ze binne overal voor in staet...” Verstraten begon schaterend te lachen. In zijn ge- dachten vergeleek hij de robuste, mannelijke figuur van z'n wederhelft met de nietige, uitgeleefde ver- schijning van ouden Geert.

„Wat valt er te lachen?” vroeg ze beleedigd.

„Jae, as 'n je es kwaed gedaen had!”... spotte hij vroolijk, „dan had ik geen vrouwtje meer gehad!”...

Ze ging er niet op in, door jarenlange ervaring geleerd.

..... gieng op z'n knietjes zitte.”

OPGANG

„En wat zei je noe van 't geval?" informeerde ze belangstellend.
„Bel, dat je niet goed gekeke heit. Geert z'n vrouwe heit 'n hoap mit plompotjes, en noe heit 'n wat hoendermis weze haele, da's goed voor blommetjes." Hij schaterlachte om zijn eigen aardigheid.
„Joe lacht overal mar om."
„Ik ken toch om zes gestole eitjes niet gaen zitte bleete....."
„Nò, wie weet hoe dikkels of dat 'n m'n dat al niet geflikt heit." En ze dacht met zorg aan de schade, die oude Geert haar al kon hebben berokkend. De boer had hem haast al zes weken in dienst. In stilte berekende ze, dat hij haar al voor ongeveer tien gulden bestolen kon hebben. Ze moest er niet aan denken, want dan werd ze woedend. Vrouw Verstraten was gierig, daar stond ze voor bekend en dat wist de baas ook wel, want die was zoo niet.
„Ik hoape één dieng," zei ze, „dat je 'm op staenden voet naer huus stiert..."
„En zonder eten naer bed," plaagde hij.
„Je mo' m'n niet voor de zot houwe!"
Zijn gezicht nam een ernstige uitdrukking aan. „Ik zal 'em een leerzaam lesje geve, dat beloof ik je," zeide hij, „mar een ouwe man mit de winter naer huus stiere, daer mo' je niet op rekene."
„Wat wou joe noe een leerzaeme les geve!" zei ze minachtend.
„Nò, gaet dan mar es mee, dan mo' je deur een gaetje van den tasch op den dorschvloer loere....."
Lachend ging hij naar buiten.

In het najaar kwamen de arbeiders altijd op den dorschvloer eten, dat was al jaren zoo de gewoonte. Daar was het lekker warm en het was er gezellig. Ze waren met hun twintigen en er was nogal wat jong volk bij, die wisten er met hun vroolijkheid de stemming wel in te brengen. Dikwijls kwam de baas na het eten een poosje praten, dan ging hij meestal op de haverkist zitten, en hij spuwde groote flaters tabakskwijl zoo ver als ze vliegen wilden.
„Kees, schink nog es kofje," gebod de voorman, het laatste beetje droes uit zijn ronde kom op den vloer uitgietend.
Een veertienjarig arbeitertje, met een veel te groote blauwe kiel om zijn magere schouders, stopte haastig zijn mond vol. „Schink nog es wat slootwaeter," zei hij kauwend, de broodkruimels vielen uit zijn mond. Hij zeulde de zware zwarte ketel langs de kroo, overal koffie schenkend.
„Je ke' merke dat den baes niet thuis was," zei Jaap van Kee. „een beetje melk en een beetje kofje....."
„Zukke kofje drienke ze in de gevangenis nog niet," vond de schenker.
„Zeit, je mo' m'n kommetje nie vol mè' brood spoege," waarschuwde Teeuw, die juist door Kees bediend werd. Lange Teeuw stond voor erg zindelijk bekend, hij waschte iederen morgen zijn kommetje in de sloot uit.
„Kleine jonges motte nie zooveul beks hawe," zei de voorman tegen Kees.
„Bi je klaer? Dan za' m'n danke. Ik gloove da' ik den baes al hoore komme." Door de open staldeur kwam de breede gestalte van den baas.
„Eet ze lekker, jongens."
„Me hawe 't al op," zei Kees, dadelijk het woord nemend.
„Dat het je dan mar goed mag bekomme," lachte Verstraten.
Hij gaf Kees, die wou gaan zitten, een klap op zijn zitvlak.
Zijn oogen dwaalden langs den troep. Ouwe Geert zat naast de staldeur. Hij ging naast hem zitten op een bos hooi.
„Danke jongens," gebod de stem van den voorman.
Ze deden hun petten voor hun oogen, de baas ook, en samen dankten ze. Er viel een stilte op den dorschvloer. Uit de koeienstal klonk het gerammel van kettingen; in den stal achter hen snoven de paarden en hun zware pooten stampen op den steenen vloer.....

De een na den ander zette zijn pet weer op, maar niemand zei er iets voor de laatste man klaar was.

„Mo' joe je pet niet ofdoeë?" vroeg de baas aan ouwe Geert, met een zacht verwijt in zijn stem.

Hij was bezig zijn mond vol te stoppen met tabak en kon niet dadelijk antwoord geven. Kees deed het voor hem: „Hie is zoa oneerbiedig, baes, hie houdt aoltoas z'n pette op."

Ouwe Geert deed verlegen. „Voor den trek," zei hij aarzelend. Hij keek in het rond of er niet een raampje open stond, maar alles was dicht. „Je heit op een dorschvloer aoltoas trek, en dan een heelen ochend in een werme stal, eh."

De baas knikte begrijpend. „En niet te veul haer meer zeker?" Hij lachte. „Nee, dat gae je aollemaele kriege a' je oud wordt."

Ouwe Geert was niet op zijn gemak, de baas zag het. Met zijn oogen zocht Verstraten alle gaten en spleten van den wand af tegenover hem. Daarachter moest zijn vrouw zijn, om getuige te wezen van de leerzame les, die hij ouwe Geert zou geven. En hij verkneukelde zich, want hij hoopte, dat het ook voor haar een leerzame les zou worden. Daarom wou hij eerst weten of ze er was. Maar er waren zoo'n hoop spleten en gaatjes. Eindelijk meende hij toch iets te zien bewegen, ze was er... de onderwijzing kon beginnen. Er kwam een tinteling in zijn oogen... als bij een schooljongen, die blij is om wat komen gaat... „Hoe gaet het mit 't ouwe groatje, Geert?" vroeg hij belangstellend.

De oude man keek opgelucht. Hij begon aan een bakje koffie te leutereren. Toen hij klaar was, zei hij langzaam: „'t Gae nog al, al mar sokkele, ze zal wel nie meer op de been komme, baes. Mar as ik ze nog mar een hortje mag houwe, dan bin 'k al dankbaer..."

De baas knikte begrijpend. „As je mekaore mo' misse, eh. De dood is 't leste." „Daer mo' je niet over dienke....." Ouwe Geert schudde triestig zijn hoofd. „Je mo' mar hoope," zei Verstraten bemoedigend, en hij gaf den ouden man vertrouwelijk een klap op zijn pet.

Het gaf een verschrikkelijke consternatie... die onschuldige klap. „Oei..... oei... oei..." klaagde de oude man gedempt. Die vlak naast hem zaten keken verschrikt, want ze konden niet anders denken, dan dat de boer in zijn onhandigheid oude Geert zijn hersenkas aan gruzelementen had geslagen. Alleen Kees had met de scherpzinnigheid der jeugd alles begrepen en hij zong, in geestdriftige vervoering met zijn armen zwaaiend: „Geert heit onder z'n zieë pet... een hoen op twintig eiers gezet... hi-ha-ho..."

En toen, om het geval nog interessanter te maken, sloop hij op den ouden man toe, die als verwezen met voorover gebogen hoofd in het hooi zat. Voorzichtig sleepte hij het petje van zijn hoofd... De arbeiders gierden... De eieren dropen langs ouden Geert zijn gezicht. Zijn grijze haren waren één kleverige massa.....

Toen het tumult wat bedaarde en ouwe Geert weer uit zijn oogen kon zien, was de baas verdwenen. Waarheen dat wisten ze niet.....

„Bel?" vroeg hij, toen hij 's middags thee kwam drinken, „was 't nae je zin?" „'t Is zonde," zei ze afkeurend, „hoe ko' je dat noe toch doeë, zoa'n ouwe man.

De arbeiders gierden

OPGANG

Zoa voor spot van aolle menschen zette..." Ze dacht nu niet aan de schade, die ouwe Geert haar mogelijk berokkend had, maar ze zag hem aldoor zitten, zoo zelig... met die eiers in zijn haar en oogen... en dan dat lachende volk... „Wel, noe nog mooier," deed hij verontwaardigd, „en vanmiddag wou je al, da 'k em naer huus stierende....."

„Da's geen waer," sprak ze tegen, „ik hawe à je *gevroge*: zou je 'em nie naer huus stiere....."

„As 't noe mar uut is..." Hij schudde zijn hoofd „Die wuven, je kent ze nie bie houwe, a' loap je zoa hard as 'n paerd..."

„Je mot overal zoa de gek niet mee steke," zei ze vermanend, „dat hawe ik je al meer gezeid..." Dan riep ze, om aan het gesprek een einde te maken: „Kom je Maortjeeeee... je thee wordt kouuuud....."

Het antwoord kwam van heel ver: „Jaeeeek..."

Ouwe Geert ging altijd later naar huis dan de arbeiders. Hij was stalknecht en moest de meid helpen bij het melken van de koeien. Het was meestal zes uur voor hij klaar was.

Toen hij 's avonds met een bekommerd hart zijn goed op zocht, was hij verbaasd. Hij wist zeker, dat hij zijn boterhamzak onder zijn jas gelegd had, en nu lag die boven op. Aarzelend bleef hij staan met de stallantaarn in zijn bevende handen. Bij het onzekere schijnsel zag hij het wel... Zijn stikzak zat vol met eieren.....

Verslagen bleef hij staan... Dan ineens draaide hij zich om. Door het nauwe straatje langs de koeiekoppen zocht hij zijn weg naar de keuken. Hij stiet de deur open.

„Heuj," riep hij beverig.

Maartje kwam aangeloopen. „Bi' joe dat, Geert?" vroeg zij met een mond vol brood.

„Is den baes d'r in?"

„Kom mar deur!" riep de stem van den boer.

„Alleen ha," hakkelde Geert. Maartje ging naar binnen, nieuwsgierig.

„Wat is d'r gaende, Geert?" Verstraten trok de deur achter zich dicht.

Verlegen bleef ouwe Geert staan. Hij geleeek een kabouterdje naast de forsche gestalte van den boer.

„Wat is d'r gaende, Geert?" vroeg hij nog eens, en er was een lach in zijn stem.

Toen voelde hij hoe een koude, magere hand de zijne greep. „Ik zal het nooit meer doeë, oar baes....."

„Ik oak niet, oar Geert....." En Verstraten voelde iets vreemds van binnen.

Toen ze 's avonds op bed lagen, vroeg hij: „Mit oevel eitjes is Geert va' je weggestapt vanaevend?"

„Bel mi geen een," zei ze, „'t stelen zel noe wel over wezen....."

„Nee, je begriep m'n wel," hield hij vol, „oevel hei je er in z'n stikzak gedaen?"

„Bel geen een, lae m'n mar gaen slaepe....."

„Je mot daedelijk niet zoa hard weze over een mensch....."

„En joe mot overal geen lolletje van maeke." Ze draaide zich om.

Buiten was het erf blank van maanlicht.....

..... een koude, magere hand greep de zijne